

# Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List I.

V Ljubljani, 1. januarija 1881.

Tečaj XXI.

## Kako naj učitelj pospešuje vdeleževanje učencev pri poduku?

(Pri učiteljskem zboru v Rudolfovem dné 21. julija p. l.)

Pravo vdeleževanje učencev pri poduku izvira iz pazljivosti; zaradi tega je tudi pazljivost najvažnejše in najplodnejše sredstvo pri podučevanju. Pazljivost je temelj vsemu poduku; nemogoče je brez nje uspešno podučevati. Kdor hoče pri poduku na dober uspeh računati, mora tudi znati in rabiti sredstva, s katerimi se učenci za pazljivost pridobé in v njej dalje časa ohranijo. Ta naloga je učitelju jako imenitna, pa tudi silno težavna, kajti pazljivost mora biti prosta in neprisiljena; prisiljena ne bode nikdar trajala, a vztrajanje je vsakako pri poduku nujna potreba. Pridobiti pa učence, da radovoljno pozorno poslušajo, nij ravno lahko; zato mora tudi učitelj seči po tehtnih in mogočnih sredstvih. Ta sredstva pa najdemo, ako si poiščemo izvor pazljivosti. Ona ima svoj najmočnejši vir v očesu in ušesu. V čem lepšem soglasji sta si ta čuta, tem večja in vztrajnejša je tudi pazljivost. Vsakako pa je oko za pazljivost najvažnejše; oko ima za njo največ, najboljše in najtečnejše hrane. Kjer je oko, tam je tudi rado uho in srce. Čim boljše kak predmet očesu dopada, tem dalje je naša pozornost nanj obrnena. Z očesom gledamo in spoznavamo reči; po njem sprejemamo vtise stvari in dogodkov v svojo fantazijo. Potem pa se ravna tudi pozornost. Kolikor natančneje je kedo v svojej mladosti ogledoval sam reči, ali pa navajen bil, opazovati jih, toliko večja bode njegova pozornost pozneje. Pazljivost se ravna tudi po individualnosti in olik dušnih zmožnosti. Kolika razlika med omikanim in neomikanim! Omikan bode opazoval še celo malo važne reči in učinke s pozornim očesom, a neomikan prezre celo reči tehtnega pomena.

Pa tudi uho je jako vpliven faktor na pozornost. Kar je očesu stvar, to je ušesu beseda. Kar ušesu ugaja, to tudi dostikrat prijetno in večkrat odmeva v serci in ostane v spominu do konca življenja.

Zaradi tega naj se tedaj odstrani vse, kar bi utegnilo to dvoje čutov odvrčevati od pravega predmeta, a privede naj se njima vse, s čimur se po njih pazljivost podpira.

Šolska soba bi ne smela biti premajhna. Kjer učenci nimajo dovolj prostora, tam tudi take pazljivosti nij, kakor ondi, kjer se učenec pri svojem delu lahko giblje. Tudi nepostavno narejene stare klopi, prava nateznica otrokom, opovirajo pazljivost. Učilna mora biti tudi dobro razsvitljena, zračna in snažna. V temnej, nezračnej sobi otrpne duh, da nij sposoben pozoren biti. Na snažnem kraju se radi dalj časa bavimo; nesnažen kraj ne bode zanimal, ako se v njem še toliko prijetnega za oko najde.

Na steni naj ne bodo nikdar razobešene podobe, katerih učitelj pri poduku ne potrebuje. S takimi podobami učitelj učencem pazljivost krade. Stenske podobe bodo učence v pazljivosti opovirale posebno takrat, kadar morajo pri poduku samo na učitelja obrnjeni biti. Podobe, katere hoče učitelj dalje časa na stenah ohraniti, naj bodo učencem za hrbtom. Podobe vedno po stenah razobešene imeti, prepoveduje tudi varčnost učnih pripomočkov. Tudi pisanje na šolskih tablah se mora odstraniti, kadar se več ne potrebuje.

Gleda naj se posebno na red. Kjer niso učenci navajeni na strogi red, tam tudi trajne pazljivosti ne bode najti. Vsak nemir se mora takoj odpraviti. Zaradi tega tudi učenci nikdar brez učitelja v šolski sobi ne smejo biti. O določenem času naj bode učitelj z učenci v učilni. Med premalo nadzorovanimi učenci se ukorenini kmalu nemir, katerega se ne da pozneje tako hitro odpraviti. Med naukom naj bode učiteljevo oko vedno pri učencih; zato naj si izvoli tudi kraj, kjer učence najložje pregleda. Iz tega stališča naj izdaje svoja povelja. Tem manjkrat je učitelju treba svoj prostor zapuščati, tem večja bode pozornost. Vsaka napačnost, bodi si v besedi ali na telesu, se mora na učiteljevo besedo popraviti.

Osebe, katere imajo z učiteljem opraviti, naj se ne puščajo v šolsko sobo. Tudi učenci se smejo med naukom le izjemoma iz sobe spuščati.

Začetkoma naj se ne natenja pozornost pri malih učencih. Zadovoljen naj bode učitelj, ako so mu bili učenci četrte ure pazljivi. Od večjih učencev se mora pazljivost dalje časa zahtevati. Tudi pri enem predmetu se predolgo muditi ne bo na korist pozornosti.

Vprašanja morajo biti stavljena vsikdar vsem učencem, a na odgovor naj se pozove le eden. Po kakem določenem redu, n. pr. po klopeh ali po alfabetu vprašati, prouzročuje nepazljivost. Noben trenutek ne sme učenec brezskrbno biti, da bi ga učitelj ne poklical. Tudi najzmožnejše večkrat

poklicati, je napačno. Slabejši učenci to kmalo opazijo; zato postanejo tem brezskrbnejši in tako tudi manj pazljivi. Na manj zmožne in raztresene učence naj ima učitelj največ pozornosti, le-ti morajo biti tudi vedno v njegovem obližji.

Učitelj naj stopi vsakikrat sè zbranim duhom pred učence. Zategadelj je njegova naj svetejša dolžnost, se vsaki dan na poduk dobro pripraviti. Nepripravljen učitelj tava sem in tje in nikakor ne more prave poti najti. Taki poduk je plitev, in isto taka tudi pozornost učencev. Zato je potreba, da si učitelj naredi za cel teden vže naprej načrt. Naj si bode učitelj še tak praktičen mojster v podučevanju, brez potrebnega načrta bode prišel dostikrat v zadrego. Zato je jako koristno in učitelju delo jako olajša, ako si učitelj svoj tednik vsakikrat že naprej za vsaki teden posebej priredi. Tednik nima samo tega namena, da iz njega nadzornik razvidi, koliko tvarine je učitelj vže z učenci prebavil in na kak način je podučeval, ampak tednik je učiteljev glavni kašipot pri poduku. Natančneje se izpeljuje ta načrt z vsakdanjim posebnim pripravljanjem na poduk.

Poduk naj bode lahko umeven. Učitelj mora dobro vedeti, kaj bodo učenci umeli in kaj ne. Zato naj mu bodo v porabo le taki izrazi, katere učenci umejo. Kar se ne ume, za to tudi pozornosti nij. Vedno naj se stopa od znanega do neznanega, od lahkega do težkega.

Prava pazljivost tirja tudi zanimiv poduk. Kar učence mika, to tudi pazljivo poslušajo. Suhoparen poduk ne bode našel nikdar rodovitnih tal. Vsak predmed seveda nima enake zanimivosti. Nekteri predmeti se vže po svojej notrajnosti taki, da nič kaj ne mikajo; a tudi nezanimivo se da ogrniti kolikor toliko sè zanimivo obleko. Pri slovnični obravnavi naj se volijo vsakikrat mični, jedernati stavki v zglede. Učence I. in II. leta preveč pri številjenji sè samimi golimi števili mučiti, bilo bi jako napačno. Sè števili naj se vrsté vedno zgledi. Vporabe pri številjenji so jako mikavno sredstvo za pozornost.

Ves poduk naj bode nazorni nauk. Učenci se morajo navaditi vsako reč natančno ogledovati. Tudi malovažni deli, katere je potrebno vediti, se ne smejo brez opombe pustiti. Kar se brez učnih pripomočkov pokazati ne more, to naj se ne uči. Nikakor se otroku ne sme pripovedovati n. pr. o termometru, ako ga učitelj ne more predočiti. To bi se reklo vodo sè sitom zajemati.

Lažji, ne preveč na razum vplivajoči predmeti, naj se stavijo na konec poduka. Kadar je duh utrujen, ne more več močne hrane prebavljati, ampak skrbeti se mu mora za lahko. Kratka pesmica, mična povest, lahka uganka razvedri zopet duha in privabi k pazljivosti. Tudi ponavljanje na koncu poduka je utrujenemu duhu v spodbudo. Učitelj mora imeti v svojej dušni torbi vedno vsakovrstnega zdravila, katera so mu v različnih okoliščinah v porabo.

Učiteljevo govorjenje naj bode mirno, gladko, spodbudno, živo in po okoliščinah tudi navdušeno. Kar človek sam čuti, to najde tudi preje pot do srca drugih. Ako je učitelj mlačen, ako mu je poduk muka, postanejo učenci pospani, zevajoči in šola jim postane deveta briga. Da pa učitelj more vedno dobro disponiran biti, treba mu je trdnega zdravja in povoljnih privatnih razmer. Njegov duh mora biti v šoli vedno vester in bister. Pri družih poslih človek dušno bolezen zataji, a v šoli nikdar ne popolnoma.

Ako še končno pomislimo, da izvira morebiti tudi lahkomišljenost, ki ima v življenji mnogokrat jako občutne nasledke, tudi iz tega, da je bil človek v mladosti pri posameznih rečeh in dogodkih premalo pazen, nas bode tehtni pomen pazljivosti pri podučevanju nam izročene mladine še bolje spodbujal v težavnem poklicu.

## Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

### Vvod.

Namen sledečega spisa je, kakor kaže že napis, podati starišem nekatere nauke, kako jim je ravnati z otroki v onem času, v katerem so izročeni izključno le njihovim skrbem: t. j. opisati odgojo otrokovo od rojstva do sedmega leta njegove starosti.

Mlado drevo se lahko zravná, a staro se vlomi. Ni vse eno, kaki so vtisi, koje prejema otrok v prvem času bivanja na zemlji; ni vse eno, kako se ravna ta čas z njim. Za vse življenje je prva odgoja odločilnega pomena.

Naj ne mislijo stariši, da v prvih letih ne razume otrok še ničesa. Ta izgovor se čuje sto- in stokrat na dan. Ne mislimo tudi, da se bode dalo popraviti v poznejšem času to, kar smo pokvarili na njem v začetku njegovega življenja. Staro drevo se ne da vpogniti.

Pomislimo le še, koliko preglavice delajo starišem samim otroške napake, ktere jim je vcepila slaba odgoja. In stariši sami mi bodo gotovo hvaležni, ako jih opozorim na te napake, ter jih posvarim, naj v prihodnje bolje pazijo, da si jih ne privadijo otroci.

Dovolj vvoda, prestopimo k stvari sami.

### 1.

Življenjepisi slavnih mož se začenjajo prerado tako-le: „Zagledal je luč belega dne i. t. d.“

Kaj se pravi neki to? Ali je bila morda ta luč kaka posebna dobrota za novorojenega slavnega moža?